

lányom elhagyott, ez a legkisebb fiam tart el.

Ha az iskolásgyerekek számát nézzük, a helyzet ma sem vigasztaló: hat elsős, egy második, két harmadikos és nyolc negyedikes tanuló jár a gödörházi alsó tagozatú iskolába. A jövő tanévre csak három elsőt írtak össze, a gyermekgondozási segély csak ezután érezeteti majd hatását, úgy számítják, hogy két év múlva tízre emelkedik az elsőosztályosok száma.

SCHÖNBERG — A FESTŐ

(The Times Literary Supplement,
1973. 3723.)

Frank Whitford, a londoni University College művészettörténeti előadója érdekes tanulmányban világítja meg a kiváló osztrák zeneszerző, Arnold Schönberg festményeinek helyét az életmű egészében. Schönberg és általában az expresszionisták esztétikai nézeteinek rendszerében. A hagyaték 76 festményéről van szó, amelyek Schönberg egész festői termésének (a katalógusokból kikövetkeztethetően) mintegy kétharmadát jelentik.

A festőként és komponistaként egyaránt autodidakta Schönberg 1907-ben kezdett rendszeresen festeni, 1910-ben ért a csúcspontra (amikor egyáltalán nem komponált), aztán, új zenei korszakának kibontakozásával párhuzamosan, csökkent érdeklődése a másik művészet iránt. Mint e tények is mutatják, Schönberg festményei a zeneszerző pályájának alakulását segítenek megérteni. Maga az alkotó egyébként nem csupán pótléknak tekintette a festői önkifejezést, képeit alkalmasnak vélte eladásra is, amint erről például az Universal Editions igazgatójához intézett levele tanúskodik. Képei közt sok a portré — a legjobb közülük talán az Alban Berg armása —, ezek azonban (Mahler látomásos portréját leszámítva) meglehetősen konvencio-

nálisak. Néhány tájképet is festett, de mindezeknél jelentősebbek saját zenéjének előadásához készített színpadtervei, e többnyire egészen absztrakt „szabad szín- és forma-kombinációk” (Schönberg meghatározása). „Schönberg festményei — írja Whitford — bármennyire ügyetlenek legyenek, mindamelllett egy erős képzelőerejű ember mély érzéseit és élénk fantáziáját sugározzák. A bő és energikus eszetkezelés, az erős színek és a technikai finomságok iránti figyelem nyilvánvaló hiánya azt sugallják, hogy e képeket majdnem révületben festette.”

A szerző sokoldalúan elemzi Schönberg kapcsolatát az expresszionistákkal, mindenekelőtt Kandinskyval, aki a festő Schönberget is nagyra értékelte: három festményét is bevette a Blaue Reiter első kiállítására, és fontos helyet biztosított Schönbergnek a Blaue Reiter évkönyvében. („Az első szám Schönberg nélkül! Nem, ezt nem akarom.”) Whitford kimutatja Schönberg és Kandinsky művészi pályájának, törekvéseinek rokonságát, s különösen izgalmasak azok a fejtegetései, amelyek a totális művészet felé tett lépéseiket emelik ki. A különböző érzékszervek párhuzamos mozgósítása, a néző, a hallgatóság érzelmi megrázása, azonnali megragadása közös céljuk volt, s többek közt ez magyarázza a korabeli művészek érdeklődését a társművészetek iránt. Schönberg érdeklődött a film, sőt a totális színház iránt is, Kandinsky színdarabokat és verseket írt, Kokoschka és Barlach ugyancsak színműveket is alkotott, Feininger és Klee tehetséges zenészek voltak. Az inspiráció mint ellenállhatatlan, de meghatározhatatlan erő, amelyet nem béklyózhatsz az intellektualizmus — ez az elv nemcsak műveikben, de kifejtett esztétikai nézeteikben is kifejezést nyer; mindazonáltal művészetük mégsem csupán a spontaneitás, hanem hatalmas technikai tudás és intellektuális fegyelem eredménye is. Egyaránt érvényes ez a megállapítás Schönberg zenéjére és Kandinsky festészetére.

